

17-138
Ba 85.932

2111.081

Bloxx

Ба 85 932

55.17.138

Romuald Ziemkiewiĉ

ADAM HONORY KIRKOR.

(Biohrafieĉno - bibliohrafieĉny narys u 25-letniuju hadaŭŝcyuu
ŝmierci).

Беларускі
музей
імя Івана
Луцкевіча

W I L N I A.

Drukarnia Marcina Kuchty, Tatarskaja, - d. № 20.
1911 h.

Бел. аддзел
1994 г.

85932
a

Ms. no. 846.

25. 11. 4. 7009

ADAM HONORY KIRKOR.

*(Biografično bibliografičny narys ũ 25 letniuju hadaũ-
ščynu ŗmierci).*

23 listapada 1911 hoda prajřto 25 hadoũ ad dnia ŗmierci wiadomaho archeologa, historyka i ŗurnalista Adama Kirkora,

Piřmiennik hety, chacia i nie pisaũ pa biełarusku, ale jak biełarus z rodu i řcyry pracaũnik dla rodnaho kraju, maje i budzie mieć wialikaje znaćeńnie ũ historyi biełaruskaho nacionalnaho razwićcia.

Radziũsia Kirkor ũ 1818 hadu ũ řliwinie Mahiloũskaj hubernii. Byũ jon synam unijačkaho parocha (řwiařčennika). Wućyũsia Kirkor s paćatku ũ domie baćkoũ, pařla ũ mahiloũskaj himnazii i nakaniec ũ wilenskim řlachockim (dwaranskim) instytucie. Asieũřysia ũ Wilni Kirkor zajmaũsia literaturnaj pracaj, piřućy karespandencyi da polskich i rasiejskich hazet i wydawajućy literaturnyje zborniki almanachi. Pierřym takim zbornikam Kirkora byũ almanach «Radegast» (Wilno 1843), dalej ũ hadach 1845—1846 pad pseũdonimam (prozwiřćem) «Jan ze řliwina» wydaũ Kirkor 3 tomy zbornika «Pamiętniki umyřłowe».

Pierřyje zborniki Kirkora mała zadawolili hramadzianstwo tak, řto Kirkor maniũsia ũžo pakinuć literaturnuju pracu. Pařla 1846 hoda paćynaje Kirkor řuř-

bu ũ «kaznačejstwie» ale adnaka literaturnaj pracy nie adroksia, dziela toho, što ũ swabodnym časie cika-

A. Kirkor kali byū redaktorom „Kur. Wil.“.
wicca archeologijej i historyjej rodnaho kraju. Pzna-
jomiūšysia ũ Wilni z usimi najbolj wydatnymi wučo

A. Kirkor pad koniec swajho žyćcia.

nymi i historykami, jak naprykład Baliński, M. Homoliński, M. Malinoŭski, Narbutt, Kanstancin i Eustachy hrafy Tyškiewičy, Kirkor šmat ŭ čym skarystaŭ i ŭ kancy kancoŭ uzmacawaŭsia ŭ kirunku swajej pracy. Ad 1846 da 1856 hoda Kirkor piše nadta mała, kali nie ŭspaminać jaho redaktorskaj pracy ŭ «Памятной книжкѣ Виленской губернии» za hady 1850—1854 dy sabraŭnia staciej ŭ knižcy «Историко-статистические очерки Виленской губернии» (Wilnia 1853).

Pašla krymskaj wajny nastupili značnyje palahčeŭnia dla drukawanaho słowa i woš ad 1856 hoda račynajessa wialikaje literaturnaje i hramadzianskaje ažyŭleŭnie ŭ Wilni i ŭ cełym našym kraju Arhanizujessa, asabliwa pamiž maładymi, literaturnyje hurtki palakoŭ, litwinoŭ i biełarusoŭ. Hurtki hetyje majuć metu służyć sprawam demokratyzmu i šyreŭniu ašwiety pamiž sielanami, kab padhatowie ich da budućaho wolnaho žyćcia. Pieršyje łastoŭki, biełaruskije knižki Marcinkiewiča, radasna witaje tahočasny niewialiki biełaruski hurtok u Wilni. Redakcija hazety «Kurjer Wileński», Syrokomla, Moniuško, Wincuk Korotyński i Kirkor heta soncy, kala katorych i hurtujessa ŭsie zorki biełaruskaho adradžeŭnia. S pačatku Romuald Padbereski a pašla Kirkor stanowiessa zahadčykami biełaruskaho literaturnaho kružka. Kirkor pad ŭplywam hetaho biełaruskaho hurtka układaje i drukuje biełaruskoro-rasiejski sloŭnik*), piše staćci: «Этнографическій взглядъ на Виленскую губ.»**) i «Объ этнографической границѣ литовской и славянской народностей въ Литвѣ»***).

Ŭ 1856 hadu hraf Eŭstachy Tyškiewič adkrywaje ŭ Wilni muzej. Kirkor ščyra i z ŭsich sił pracuje ŭ im, a kali pry muzeju ustanaŭlajuć Archeoŭo-

*) Записки Императ. Географич. Общества том XI i XXI.

**) Этнографическій сборникъ, выпускъ III. С.-Петербургъ 1858 года.

***) Вѣстникъ Россійскаго Географическаго Общества. Книжка IV стр. 236—257 (СПБ. 1857).

gičnuju Kammissiju, Kirkor pašla hr. Eüstachoho Tyškiewiča zajmaje najbolj wydatnaje miejsce ũ wialikaj i cennaj nawučnaj pracy hetaj Kamissii. U hetym časio piše i drukuje «Przechadzki po Wilnie», katoryje robiac Kirkora nadta popularnym ũ našym hramadzianstwie dy pačynaje nadta cennaje wydaŭnictwo «TeKa Wileńska», dzie drukujuč swaje pracy najlepšyje tahočasnyje literaturnyje siły. «TeKa Wileńska» wychodzić praz 1857 i 1858 hod i znachodzić šmat padpisčykoŭ i čytačoŭ. ũ 1858 hadu pryježdžaje ũ Wilniu car Aleksandr II. Kirkor drukuje na prywitańnie albom «Въ память пребыванія Государя Императора Александра II въ Вильнѣ, 6 и 7 сентября 1858 года». U albomie kolki prac ramieščeno u polskaj i francuskaj mowie i staćcia Kirkora pa rasijsku «Очеркъ исторіи города Вильны». Aпроч hetaho ũ kancy alboma ramieściŭ Kirkor dwa wieršyki adzin litoŭski M Akielewiča, a druhi biełaruski «дзесьня зъ паклонамъ адъ литоўскаго р синскай мужыцкай грамады» Wincuka Korotynskaho.

ũ hetym samym 1858 hadu byŭ wialiki ũ Wilni zjezd šlachty, katoraja deklarawała caru Aleksandru II swaju dumku ab skasawańni pryhonu. Hod hety dla nas waždy tym, što ũ Wilni adbyŭsia pieršy biełaruski schod pišmieńnikoŭ, katoryje apracawali płań wydaŭnictwa knižek dla biełaruskaho narodu, što mieŭsia być wyzwolenym z ciazkaho pryhonu.

Zmianilisia časy i z hetaho ničoha nie wyjšto. Z biełaruskich pišmieńnikoŭ byli tady ũ Wilni, aпроч Syrokomli, Moniuški, Wincuka Korotynskaho, Romualda Podbereskaho i Kirkora. Wincuk Dunin-Marcinkiewicz, Arciom Weryha-Dareŭski i kolki maładych. Woš z hetaho času majem eikawy wieršyk Arcioma Weryhi-Dareŭskaho, ũ katorym jon, aпроч druhich ludziej, zwiertajecca i da Kirkora:

Adaška, rodny Adaška!
 Jak my ciešymsia z Ciabiel!
 Duša Twaja zusim naška,
 A hornieš usich k sable.

Murašaćka pracawita,
Chwała brat sile Twajej!
Jak našy u puniu żyta,
Kładzieš usio u Muzej.
Budź zdarou! nichaj-že pilna
Tak ũsie robiać swaje;
Nichaj pomniać kraj i Wilna
Starańnia hety čyje.

Ŭ 1859 hadu wydaje Kirkor 2 tomy zbornika «Pismo zbiorowe wileńskie», a ũ 1860 hadu prynimaje na siabie redakciju hazety «Kurjer Wileński», i jak świedčyć Wincuk Korotyński*) pastwiť jaho na takuju literaturnuju wysokaś, što hazeta pačynaje cikawie ũsich i znachodzić adrazu bolš za 3,000 padpisčykoŭ: reč niebywałaja ũ Wilni. Ale z hetym wydaŭnictwam iduć ũ pary i zlydni, dziela taho, što na Kirkora pačynajuć napadać ludzi, katorym była nie da spadoby jaho praca ũ rasjejskich wydaŭnictwach. Najbolš pry štosia wyciarpieć Kirkoru za wydaŭnictwo «Alboma». Pieršy napaŭ na Kirkora emihrant Juljan Klačko ũ bra šury «Odstępcy» (Paryż 1860), druhim byŭ Romuald Podbereski, katory krytykuje wostra kirunak hazety «Kurjer Wileński»**); treci praciuńnik Kirkora wiadomy polski paet Kornel Ujejski najhorš zaškodziť Kirkoru swajej staćcioj «O Albumie wileńskim»***), nadrukawanaj pašla ũ addzielnaj knižcy (Listy z pod Lwowa. Lipsk 1861). Ŭ 1864 hadu Kirkor jedze ũ Piecierburh i razam z Jumatowym wydaje «Новое Время». Ŭ 1871 hadu Kirkor piereježdźaje da Krakowa i tamaka żywie aź da śmierci swajej ũ dniu 23 listapada 1886 h. U 1872 h. Kirkor napisaŭ wielmi cikawuju staćciu: „Этнографическіе очерки Сувальской губ.“ (Памятная книжка Сувальской губ. на 1873 г.), dzie jość i pieśni suwalskich biełarusoŭ. Ŭ 1874 hadu drukuje Kirkor ũ Krakowie knižku «O literaturze

*) Gazeta Warszawska 1886 № 265.

***) Dziennik Literacki. Lwów 1860 № 33.

****) Dziennik Literacki. Lwów 1860 № 34

pobratymczych narodów słowiańskich». Knižka heta maje dla nas wialikaje značeńnie: u jej šmat jość cikalawych rečy ab biełaruskaj literatury i z jaje dawiedalisia my ab ũsich biełaruskich tworach Arcio-
ma Weryhi-Dareŭskaho, katoryje dahetul ješče nienadrukawanyje badziajucca niedzie u ludziej. Ŭ hetym samym hadu pamiešča ješče Kirkor ũ waršaŭskim miesiačniku «Niwa» cikalawuju staćciu: «Pierwotna Słowiańszczyzna», dzie piše i ab Biełarusi*). Pašla 1874 hoda Kirkor piše mała, pracuje bolš jak archeolog u Haličynie. Tolki u 1882 hadu drukuje Kirkor swaju staruju pracu ab Litwie i Biełarusi, katoraja i ũchodzić ũ III tom wydaŭnictwa «Живописная Россия». Heta najbolšaja i najcenniejšaja z prac Kirkora. Apošniaj pracaj Kirkora była knihka «Bazylika Litewska» (Kraków 1886) Jak žurnalist i palityk Kirkor šmat wyciarpieŭ ad palakoŭ i rasiejcoŭ, katoryje i dahetul nie zdabyłisia na praŭdziwuju acenu jaho pracy dla kraju; jak ščyry i niezgardawany pracownik, tutejšy karyсны archeolog, historyk i etnohraf Kirkor astanniecca niezabytym ũ historyi nacionalnaho adradžeńnia tak biełarusow ũ jak i litwinow.

Chacia Kirkor pašla wiadomaj zabarony droku biełaruskich knihek straciŭ nadzieju na utrymańnie nacionalnaj biełaruskaj asobiennaści, pišučy: «Biełarus nie pabač, će bolš pracy swajej ũ droku. Hołas rodnej mowy nie pačuje jon ũ kaściele. Biełarus pamierci pawinna»), Biełarus nie pamiorła i biełarusy zaŭsiody pamianuć jaho «nie złym, cichim słowam», jak ščyraho i dobroho syna Biełarusi, katoraj jon służyŭ čym moh i jak moh.

Romuald Ziemkiewič.

*) Niwa. Warszawa 1874 str. 19, 140, 252—253, 254, 357—361, 412—417.

**) O literaturze pobratymczych narodów słowiańskich. Kraków 1874. str. 55.

-458

Бел. аддзел
1994 г.

Rysunkowy

1

800000022405 1